

Rolul echipei multidisciplinare în profilaxia comportamentului deviant

*Maria Dița, lector,
Maria Vîrlan, dr., conf. univ.*

*“Sa formezi o echipă este doar începutul, să rămâi împreună este progresul, să lucrezi împreună este succesul!”
(Henry David Thoreau)*

Summary

Very long and complex way that human individual passes from the social to the biological existence is basically the way of it's humanization and socialization. This phenomenon of deep transformation of the person is gradually expanding and perfecting ongoing relationships with the environment, which is equivalent to raising the primary behaviors, lower to upper behaviors and social.

Devianța trebuie văzută ca un fapt social dat, omniprezent, având atât un rol benefic, cât și unul perturbator în raport cu funcționarea societății. Afirmarea normalității devianței nu implică nici o judecată de valoare, ci are în vedere doar semnificația statistică a conceptului.

Comportamentul deviant apare ca un produs inevitabil al interacțiunilor dintre indivizi și se caracterizează prin **relativitate, universalitate și normalitate statistică**, îndeplinind o serie de funcții și generând disfuncții sociale în fiecare comunitate umană.

Profilaxia delicvenței juvenile se realizează prin intervenția asupra cauzelor, condițiilor și circumstanțelor care pot genera acte infracționale, acționându-se atât asupra minorilor, cât și asupra mediului micro și macrosocial căruia îi aparțin. Prevenirea și combaterea delicvenței juvenile presupune:

- cercetarea științifică a fenomenului,
- perfecționarea cadrului legal de sancționare a comportamentului deviant al minorilor,
- elaborarea unui sistem unitar și coerent de prevenire a acestuia.

Un rol important în acest sens îl are și *echipa multidisciplinară* care activează pe toate segmentele și aspectele, în ceea ce privește comportamentul deviant dar, în special, în ceea ce privește persoanele implicate direct sau indirect în aceste acțiuni comportamentale. Această echipă este constituită din psiholog, asistent social, pedagog, psihopedagog, polițist, jurist. Toți acești specialiști își îndeplinesc rolurile specifice, dar o mare parte din munca lor o fac în echipă, conlucrează eficient, mai ales, dacă se dorește a se obține rezultate bune în ceea ce privește profilaxia și prevenirea comportamentului deviant. Echipa multidisciplinară trebuie să fie susținută de societatea civilă, dar și de o serie de reprezentanți ai autorităților publice locale și centrale, pentru a acoperi o arie mai extinsă de servicii și pentru a ajunge mai repede la rezultate bune. Astfel, munca în echipă în vederea profilaxiei comportamentului deviant trebuie să fie orientată, în special, către:

- înființarea unor organisme naționale și locale, care să contribuie la cunoașterea exactă a situațiilor familiilor cu mulți copii, îndeosebi a celor cu greutate materiale și insuficient consolidate moral (psihologul, asistentul social, polițistul);
- cunoașterea familiilor care își neglijează îndatoririle față de copii, îi abandonează, îi maltratează sau îi expun unor riscuri sociale (pedagogul, asistentul social comunitar, polițistul, medicul, vecinii, rudele);
- avându-se în vedere deficitul de experiență pedagogică existent în prezent în interiorul unei familii, îndeosebi a celor recent constituite, instituțiile specializate vor trebui să elaboreze împreună cu alți factori educativi, acțiuni menite să deprindă părinții în legătură cu îndatoririle ce

le revin în domeniul îngrijirii și educării copiilor, relațiile care trebuie să caracterizeze o familie, perioadele critice din viața copiilor, metodele care trebuie folosite pentru depășirea momentelor dificile etc. (pedagogul, psihologul, psihopedagogul, asistentul social comunitar, polițistul, medicul);

➤ cunoașterea riguroasă, pe fiecare localitate și unitate teritorială, a minorilor care prezintă tulburări de comportament, tendințe de inadaptare, astfel încât să se poată lua măsurile care se impun (medicale, educative etc.);

➤ cunoașterea pe bază de analiză a stării infracționale în rândul minorilor și elaborarea unor strategii de diminuare a acesteia (juristul, asistentul social);

➤ instituirea unui sistem de pregătire a unor specialiști în probleme de prevenire și combatere a delincvenței juvenile (specialiști din toate domeniile);

➤ asigurarea necesarului de instituții special amenajate pentru plasament temporar și ocrotire a minorilor, care, din diverse motive, nu au nici un fel de locuință, fiind nevoiți să trăiască în stradă (pedagog, asistent social, psiholog/consilier, polițist, jurist, etc);

➤ organizarea de către autoritățile publice locale a unor acțiuni de susținere și scutire de unele plăți în procesul de învățământ a copiilor care provin din familii social vulnerabile.

Rolul pedagogilor în profilaxia devianței. În prezent, mai mult ca oricând, instituțiile de învățământ trebuie să coopereze într-o mai mare măsură cu familia, organizațiile comunitare și toți factorii implicați în sistemul educativ al societății. Pedagogul, în special cel din clasele primare, este foarte aproape de copil și poate foarte ușor depista cazurile când se încalcă normele de comportament, acesta având un rol mare în profilaxia acestora, și chiar în prevenire. Învățământul trebuie să răspundă unităților socio - profesionale actuale și de perspectivă, astfel încât toți tinerii să aibă posibilitatea de a se încadra în muncă. Programa de învățământ preuniversitar trebuie să cuprindă activități de educație morală, juridică și pregătire antiinfracțională a minorilor.

Rolul psihologului în profilaxia devianței. Majoritatea cercetărilor (Knopp, 1985) implicate în prevenirea și profilaxia delincvenței operează cu strategii derivate din paradigme, condiționări operante, cognitiv-comportamentale și învățare socială. Se propun câteva modele generale, având drept țintă caracteristicile cognitiv-comportamentale:

a) reducerea neîncrederii și stimularea motivației în vederea unei integrări sociale adecvate;
b) stimularea capacității empatică, cultivarea relației și dezvoltarea înțelegerii pentru situația victimelor;

c) furnizarea unor modalități de acțiune față de evenimente, situații neașteptate;

d) consilierea copiilor și tinerilor victimizați;

e) educația sexuală, modificarea distorsiunilor cognitive în privința comportamentului sexual inadecvat;

f) utilizarea unor procedee de condiționare față de modelele de comportament alterate;

g) dezvoltarea abilităților sociale și controlul anxietății;

h) terapia familială.

Rolul Mass mediei în profilaxia comportamentului deviant. Mass-media exercită o influență deosebită asupra personalității, în formare a minorului. De aceea, se impune chiar interzicerea difuzării, unor materiale (scene, cazuri) care elogiază furtul, violența, amoralul, nefirescul și excentricul în raport cu firescul, ceea ce degradează imaginea relațiilor interpersonale, contaminează deosebit de periculos viața și comportamentul minorului.

Rolul centrelor de plasament temporar și reeducare pentru minorii delincvenți în vederea profilaxiei devianței. Luând în considerație situația delincvențională actuală, precum și datele statistice cu privire la comportamentul deviant, se impune o reconsiderare a concepției de

organizare atât a centrelor de plasament, cât și a celor de reeducare a minorilor, pentru a oferi condiții corespunzătoare de cazare, hrană, educație, supraveghere și formare profesională, elemente definitorii în reintegrarea socială a delicventului minor. În aceste instituții activează în echipă toți specialiștii menționați mai sus.

Rolul poliției în profilaxia devianței. Unitățile de poliție trebuie să-și înființeze secții specializate de lucru pe probleme de minori, inclusiv pentru cei care au încălcat normele sociale și de drept, secții unde să lucreze cu specialiști din domeniul sociologiei, psihologiei, pedagogiei, criminologiei etc., care să studieze acest fenomen sub toate aspectele (etiologia, evoluția și tendințele sale) pentru a întreprinde cele mai adecvate măsuri de prevenire și profilaxie a delicvenței juvenile. În acest sens, secțiile specializate ar trebui să conlucreze activ cu școlile și cu familia pentru a avea rezultate bune și pentru ca copiii ce au intrat în conflict cu legea să-și regăsească locul acasă și în grupul de copii, cu alte cuvinte, să li se dea șanse de trai normal.

Directiile pentru munca și ocrotirea socială și autoritățile tutelare să fie încadrate cu psihologi și asistenți sociali în mod corespunzător pentru a găsi cele mai optime soluții în problema minorilor.

Rolul asistentului social în profilaxia devianței. Pentru a lua măsurile profilactice care să ducă la scăderea considerabilă a delicvenței juvenile, trebuie, mai întâi, detectați factorii cauzali interni (neuro-psihici) și externi (de mediu), care să fie studiați în interrelațiile lor multiple, așa cum de altfel acționează în dezvoltarea psihică a copiilor și tinerilor și în maturizarea lor socială.

Factorii interni sunt factorii ce țin de potențialitățile și structura neuro-psihică a copilului și tânărului, de unele particularități care s-au format sub influența factorilor externi, de mediu, îndeosebi a celor familiali. Dintre factorii externi, mai importanți sunt cei socio-culturali, economici, socio-afectivi și educaționali din cadrul microgrupurilor și macrogrupurilor umane în care trebuie să se integreze, treptat, copilul și tânărul - începând cu familia, care constituie „celula socială” de baza pentru formarea personalității acestora. Asistentul social este veriga importantă din întregul proces al resocializării delicventului, el fiind implicat în multe activități recuperatorii pentru cei în conflict cu legea, el duce o muncă asiduă prevenind separarea copiilor deliventi de familie și ajutându-l să ducă un mod de viață normal și să se corijeze.

Pe baza analizării informațiilor psihologice cu cele psihosociale și cu cele sociologice, se selecționează din timp copiii și tinerii care necesită educație compensatorie preventivă și profilactică. În stabilirea „riscului delicvențial” se are în vedere faptul că în cazul delicvenței avem de-a face cu o etiologie multicauzală. În cadrul acestei etiologii, sentimentele de nesiguranță, de frustrare afectivă, egocentrismul exacerb, instabilitatea emotivă, impulsivitatea și agresivitatea, criza de identitate și confuzia de roluri apar, evoluează și se manifestă la adolescenți, îndeosebi în condițiile educative precare, din unele familii și din unele case de copii. Or, după cum arată T. Bogdan (1983), o multiplă și cumulativă stare de frustrare, conjugată frecvent cu concomitența altor factori familiali sau/și extrafamiliali incompatibili cu structura echilibrată a personalității produce „fixația anormală” disocială sau antisocială.

În cele din urmă, putem concludiona că atunci când se pune problema preîntâmpinării sau combaterii devierilor comportamentale, o muncă asiduă, în echipă, va putea ajuta delicventul și familia acestuia să rămână să convețuiască împreună, să fie reeducat, să se reintegreze cu succes în societate, prevenind astfel și recidiva care este un alt fenomen destul de dificil în societate.

Bibliografie

1. Bocancea, C., Neamțu, G., Asistența socială: elemente de teorie și strategii de mediere, Iași, 1999.

2. Delincvența juvenilă: prevenire și recuperare, Centrul editorial al Univ. de Criminologie, Chișinău, 2002.
3. Eysenk, H., Eysenk, M., Descrierea comportamentului uman, București, 1998.
4. Miftode, V., Rahmania, N., Acțiune socială în perspectiva interdisciplinară, Baia Mare, 1998.
5. Ogien, A., Sociologia devianței, Polirom, Iași, 2002.
6. Roth-Szamoskozi, M., Perspective teoretice și practice ale asistenței sociale, Cluj-Napoca, 2003.
7. Zapodeanu, M., Terapii familiale și asistența socială a familiei, Iași, 2000.